

Република
Северна Македонија

ДРЖАВЕН
ИСПИТЕН
ЦЕНТАР

**ИЗВЕШТАЈ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОД
ЕКСТЕРНИТЕ ИСПИТИ НА ДРЖАВНАТА
МАТУРА
ЈУНИ, 2019/2020 ГОДИНА**

Државен испитен центар

Автори:

Трајанка Аврамоска

м-р Тања Андонова Митревска

м-р Гордана Трајкова Костовска

д-р Бети Ламева

Содржина

Вовед	4
Законска основа за спроведување на државната матура	5
Институции, органи и тела одговорни за реализацијата на државната матура	7
Структура на државната матура.....	9
Подготовка и реализација на државната матура.....	10
Општи информации за испитите во рамките на државната матура 2019/20	12
Што се проверува со екстерните испити?.....	16
Заклучок и препораки.....	24

Вовед

Во овој извештај се презентирани резултатите од спроведените испити од државна матура за учебната 2019/2020 година. Екстерните испити се организираа и се реализираа во јунскиот испитен рок, со кандидати кои во изминатите учебни години од одредени причини не успеале да се здобијат со диплома за државна матура. Во Уредбата со законска сила за изменување и дополнување на Уредбата со законска сила за примена на Законот за средно образование за време на вонредна состојба, („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 116/20), се вели: *Учениците кои во претходните учебни години положиле испити од училишна матура или завршен испит со четиригодишно траење и се пријавиле за полагање на испитите за државна матура во учебната 2019/2020 година, за истите се организира полагање на испитите за државна матура... Учениците кои во претходните учебни години започнале со полагање на испити од државна матура, училишна матура, завршен испит со тригодишно траење или завршен испит со четиригодишно траење, но не ги положиле и се пријавиле за повторно полагање во учебната 2019/2020 година, за истите се организира полагање на испитите за државна матура, училишна матура, завршен испит со тригодишно траење или завршен испит со четиригодишно траење.*

Организацијата и реализацијата на јунскиот и августовскиот испитен рок во учебната 2019/2020 година се спроведуваше во согласност со мерките за заштита од пандемијата со Ковид 19, прошпишани од Владата на РС Македонија. За таа намена Државниот испитен центар изготви посебен *Протокол за постапување при реализација на испитите од државната матура за учебната 2019/2020 година*, кој го донесе Владата на РСМ.

Овој извештајот е подготвен со цел да биде доставен до сите образовни институции за да се запознаат со резултатите од екстерните испити и истите би ги употребиле во насока на подобрување на квалитетот на образованието во доменот на своите надлежности.

Законска основа за спроведување на државната матура

Државната матура е еден вид на екстерен завршен испит кој се спроведува на крајот од средното четиригодишно образование и има за цел следење и контрола на квалитетот во средното образование. Република Северна Македонија е една од многуте држави во светот кои спроведуваат државна матура. Учениците кои успешно ќе ги положат испитите од државната матура, добиваат диплома за завршено средно четиригодишно образование имаат можност да се запишат на факултетите во нашата држава и надвор од неа.

Одговорна институција за севкупна подготовка и реализација на екстерните испити од државната матура во нашата држава е Државниот испитен центар. Преку анализа на резултатите од екстерните испити ДИЦ предлага мерки за подобрување на квалитетот на образовните постигања во средното образование.

Севкупното спроведување на завршните испити, па оттука и на државната матура се темелат на неколку законски одредби и правилници.

Во Законот за средно образование, член 33 гласи: „учениците во гимназиското образование полагаат државна матура или училишна матура“; членот 35 гласи: „по завршувањето на јавното стручно образование со четиригодишно траење учениците полагаат државна матура или завршен испит“, а членот 37 гласи: „учениците кои ја завршиле последната година во јавното уметничко образование полагаат државна матура или училишна матура според утврдени програми“.

Во Законот за високо образование, во членот 108 со кој се регулираат условите и начинот на запишување на студии се вели „на прв циклус универзитетски и стручни студии може да се запише лице кое положило државна матура или меѓународна матура“.

Екстерните испити од матурата се регулирани и со **Концепцијата за матура и за завршен испит во јавното средно образование**. Ова е прв официјален документ создаден во 2005 година со кој е дефиниран моделот на испити на крајот од средното четиригодишно образование. Истиот е во два наврати менуван и дополнуван во насока на негово усовршување. Од учебната 2019/2020 година на сила е Концепцијата донесена во 2015 година.

Во Концепцијата е дефинирана целта на државната матура во РСМ, а тоа е:

- подигање на општото ниво на знаења, умеења и способности кај учениците;
- следење и контрола на реализацијата на наставните програми;
- заокружување на образованието со испит и стекнување диплома за завршено средно образование;
- поквалитетна и поправедна селекција при влезот во високото образование;
- информирање на учениците, родителите и образовните институции за постигањата на учениците добиени по пат на валидни и веродостојни мерења.

Со **Правилник за начинот на полагање и оценување на резултатите на учениците на испитите во државната матура во гимназиското, стручното и уметничкото образование** се уредуваат начинот на полагањето и оценувањето на резултатите на учениците на испитите од државната матура во гимназиското

образование, стручното образование со четиригодишно траење и во уметничкото образование. Во овој документ е регулирано проверувањето и оценувањето на знаењата и способностите на кандидатите на задолжителните и изборните екстерни испити од државната матура дека се врши екстерно со надворешни оценувачи. Во членот 2 е пропишано кој може да полага државна матура, односно: „Државната матура во гимназиското, стручното и уметничкото образование (во натамошниот текст: државна матура) е испит со кој ученикот (во натамошниот текст: кандидатот) го завршува гимназиското, стручното или уметничкото образование. Државна матура може да полага кандидат кој ја завршил последната година на гимназиското, стручното, односно уметничкото образование. Државна матура може да полага и кандидат кој претходно положил училишна матура во гимназиското образование или училишна матура во уметничко образование или завршен испит во стручното образование, но не во истата учебна година. Државна матура може да полага и кандидат кој полагал матура во рамките на програмата за меѓународна матура или друг вид на завршен испит во средното образование со четиригодишно траење. Државна матура може да полага и кандидат кој завршил четиригодишно средно образование во странство и се здобил со нострифицирана диплома.”

Државната матура е нотирана и во *Стратегијата за образование 2018-2025*. Во алинеа 94 од Стратегијата се појаснува улогата и нејзиното значење: „Со државната матура се очекува да се обезбеди контрола на квалитетот во средното образование, следење на реализацијата на наставните програми, заокружување на средното образование со соодветна диплома и да ја помогне селекцијата за универзитетско образование”.

Во *Прегледот на ОЕЦД за евалуацијата и оценувањето во образованието во Република Северна Македонија*, државната матура е оценета како една од силните страни на системот за оценување во РСМ и дека истата е препознатлива во регионот и признаена во светот.

Поради новонастанатите околности со пандемијата од Ковид 19, Владата на Република Северна Македонија донесе *Уредба со законска сила за изменување и дополнување на уредбата со законска сила за примена на Законот за средното образование за време на вонредна состојба* („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 116/20) со која полагањето на државната матура за матурантите од учебната 2019/2020 година се стави во мирување. Согласно Уредбата, учениците од завршните години на гимназиското, средното стручно и уметничкото образование, како и учениците (матуранти) со посебни образовни потреби кои се пријавија да полагаат државна матура, училишна матура, завршен испит со тригодишно траење и завршен испит со четиригодишно траење, во учебната 2019/2020 година беа ослободени од полагање и од училиштата добија дипломи за завршено средно образование.

Државниот испитен центар организираше полагање на испитите од државната матура само за учениците од предходните учебни години кои имаа положено училишна матура или завршен испит, а во меѓувреме пројавиле интрес да полагаат и државна матура. Исто така, полагањето на државна матура беше организирано и за учениците кои во претходните учебни години започнале со полагање на испитите од

државната матура, но не успеале да ги положат во целост и повторно се пријавиле да ги дополагаат во учебната 2019/2020 година.

Реализацијата на испитите и оценувањето на испитите од државната матура се реализираше согласно *Протокол за постапување при реализација на испитите од државната матура за учебната 2019/2020 година*, усвоен на 65 седница на Владата на Р.С.Македонија од 12.6.2020.

Институции, органи и тела одговорни за реализацијата на државната матура

Одговорна институција за организирање и спроведување на екстерните испити од државната матура е Државниот испитен центар, кој согласно законските надлежности ги реализира следните активности:

- прибира податоци за кандидатите пријавени за полагање државна матура;
- изготвува тестови како мерни инструменти за сите екстерни испити;
- технички ги дизајнира тестовите за екстерните испити;
- реализира процес на печатење и пакување на испитен материјал;
- распишува конкурс и прави избор на оценувачи на тестовите за екстерните испити од државната матура;
- реализира обука за оценувачите на тестовите;
- именува локални координатори и тестатори;
- реализира обуки за претседателите и секретарите на училишните матурски комисији, локалните координатори и тестаторите;
- подготвува „Водич за полагање државна матура“ и „Упатство за тестаторите за спроведување на државната матура“.
- го доставува испитниот материјал до училиштата и го презема по спроведувањето на испитите;
- ги спроведува екстерните испити од државната матура;
- го организира и спроведува процесот на оценување на тест книшките;
- врши внес на резултатите од тестовите;
- го организира и спроведува процесот на приговори за екстерните испити од државната матура;
- изготвува анализа за психометриските карактеристики на тестовите како мерни инструменти за екстерните испити од државната матура;
- прави статистичка обработка на резултатите;
- ги доставува резултатите до училиштата;
- подготвува извештај за спроведена државна матура во тековната учебна година година.

Согласно законските прописи директорот на Државниот испитен центар формира Државна матурска предметна комисија за секој од предвидените екстерни испити. Секоја Државна матурска предметна комисија е составена од претседател и

најмалку два члена. Претседателот, по правило, е од редот на наставно-научниот кадар од универзитетите во РСМ, еден од членовите е советник во ДИЦ, а другите членови се професори од средните училишта од соодветниот наставен предмет. Секоја државна предметна матурска комисија ги има следниве задачи:

- да подготви испитна програма за соодветен наставен предмет кој се полага како екстерен испит на матурата;
- да го подготви испитниот материјал за испитот (одреден број испитни задачи, стандардизирани тестови на знаење според кои ќе се проверуваат знаењата и способностите на учениците);
- да подготви упатство за оценување на задачите, да учествува во определувањето на прагот на положеност на испитот како и утврдувањето на границите на оценките од 1 до 5.

Училишните матурски комисии соработуваат со ДИЦ околу подготовката, организирањето и спроведувањето на екстерните испити од матура во рамките на училиштето во кое се формирани. Тие ги прифаќаат и евидентираат пријавите на кандидатите за полагање на екстерните испити и се одговорни да ги обезбедат условите за реализација на екстерните испити. Секоја училишна матурска комисија (УМК) е составена од претседател, заменик претседател, секретар и членови. Бројот на членовите на УМК може да биде поголем доколку училиштето: изведува настава на повеќе наставни јазици, изведува настава во повеќе различни објекти или училиштето има подрачни училишта. Претседателот, по правило е директорот на училиштето и се грижи за заштита на тајноста на испитниот материјал и севкупната организација на сите екстерни испити во училиштето. Главни задачите на секретарот на УМК се: прибирање на пријави од кандидати: внес на податоци од пријавите на кандидати во базата на податоци, верификација на податоци од пријавените кандидати (со претседателот на УМК), обезбедување на просторни услови (со претседателот на УМК), учество при прием и проверка на испитен материјал (со претседателот на УМК).

Државен матурски одбор е тело формирано од министерот за образование и наука кое е одговорно:

- да ги разгледува документите за организирање и спроведување на државната матура;
- да ги разгледува годишните извештаи за спроведените матурски испити во гимназиското, стручното и уметничкото образование;
- да ги предлага прагови на положеност до министерот за образование и наука за испитите кои се полагаат екстерно;
- да врши други работи кои се во функција на унапредување на државната матура во гимназиското, стручното и уметничкото образование.

Членови во ДМО се претставници од ДИЦ, МОН, БРО и универзитетите.

Согласно надлежностите, ДМО, на седницата од 29.6.2020 година, му предложи на министерот за образование и наука праговите на положеност за оценките од 2 до 5 за сите предмети од државната матура кои се полагаат екстерно да останат исти како претходната година. Овој предлог се прифати од министерот и се донесе решение за постапување.

Структура на Државната матура

Согласно Концепцијата за државна матура, училишна матура и завршен испит во јавното средно образование, во рамките на државната матура се полагаат три екстерни испити и еден интерен испит и се брани проектна задача.

Државната матура за гимназиското образование се состои од:

1. Екстерен дел
  - задолжителен наставен предмет: македонски јазик и литература или албански јазик и литература или турски јазик и литература;
  - прв изборен наставен предмет: математика или странски јазик (англиски јазик/ француски јазик/ германски јазик/ руски јазик);
  - втор изборен наставен предмет: странски јазик (англиски јазик/ француски јазик/ германски јазик/ руски јазик), математика, хемија, физика, биологија, историја, филозофија или социологија.
2. Интерен дел
  - трет изборен наставен предмет: се бира од *Листата на општообразовни наставни предмети за полагање на државна матура*.
3. Проектна задача

Државната матура за четиригодишното средно стручно образование се состои од:

1. Екстерен дел
  - задолжителен наставен предмет: македонски јазик и литература или албански јазик и литература или турски јазик и литература;
  - прв изборен наставен предмет: математика или странски јазик (англиски јазик/ француски јазик/ германски јазик/ руски јазик);
  - втор изборен наставен предмет: странски јазик (англиски јазик/ француски јазик/ германски јазик/ руски јазик), математика, хемија, физика, биологија, историја или бизнис.
2. Интерен дел
  - трет изборен наставен предмет: се бира од *Листата на стручни наставни предмети за полагање на државна матура*.
3. Проектна задача

Структурата на државната матура во средно уметничко образование се состои од:

1. Екстерен дел
  - задолжителен наставен предмет: македонски јазик и литература или албански јазик и литература или турски јазик и литература;
  - прв изборен наставен предмет: странски јазик (англиски јазик/ француски јазик/ германски јазик/ руски јазик);
  - втор изборен наставен предмет: естетика, филозофија или историја.
2. Интерен дел
  - трет изборен наставен предмет: се бира од *Листата на стручни наставни предмети за полагање на државна матура*.
3. Проектна задача

Подготовка и реализација на државната матура

Државниот испитен центар е одговорната институција за подготовката на испитниот материјал, организација и реализација на екстерните испити на државната матура. Првата државна матура е реализирана во 2008 година. Подготовката на екстерните испити од државната матура подетално се опишани во посебен документ *Процедури за реализација на државна матура* кој е одобрен од директорот на ДИЦ.

Испитниот материјал за екстерните испити се изготвува согласно пропишана стандардизирана постапка. Структурата и содржината на тестовите се темели на утврдени испитни програми, кои пак се базираат на наставните програми од прва до четврта година кои се реализираат во редовната настава во средните училиштата. Испитните програми се документи од јавен карактер од коишто училиштата, наставниците, учениците, родителите и сите други заинтересирани лица можат да ги добијат информациите за целите на испитот, содржините опфатени со испитот, видот на прашањата, начинот на оценување на постигањата на учениците.

Во испитните програми се дадени подрачјата и темите кои се појдовна основа за изготвување на испитните задачи. Бројот на задачи со кои се проверува способноста на учениците за примена на знаењата од конкретни подрачја/теми/содржини од испитните програми се одредува според спецификациска шема кои ја содржи секоја испитна програма. Во процесот на подготовка (составување) на испитни задачи учествуваат координаторот од Државниот испитен центар (кој најчесто е советник за соодветниот екстерен испит) и членовите на ДМПК.

Откако ќе се изготват тестовите се пристапува кон следните фази: усогласување на испитни задачи за екстерниот испит само по мајчините јазици, превод, лектура, уредување, печатење, шифрирање и пакување. Во секоја од наведените фази, одговорни лица од Државниот испитен центар, почитуваат стандардни постапки пропишани во *Процедурите за организирање и спроведување на екстерниот дел од државната матура*.

Екстерните испити од државната матура се полагаат согласно утврдената структура и начин преставена во *Концепцијата за државна матура, училишна матура и завршен испит во јавното средно образование и Правилникот за државна матура во јавните средни четиригодишни училишта*.

Процесот започнува откако секретарите на Училишните матурски комисии (УМК) ќе ги внесат во базата на податоци на ДИЦ, податоците од кандидатите кои се пријавиле да полагаат државна матура. Државниот испитен центар креира Протоколи, односно распоред на полагање по предмети, простории и кандидати. Целокупниот испитен материјал се печати и се пакува во ДИЦ. Сите пријавени ученици – матуранти од нашата држава, екстерните испити ги полагаат на ист датум и во исто време, согласно *Календарот за организација на учебната година во јавните средни училишта*. Екстерните испити се спроведуваат во исто време во целата држава и под еднакви услови. Начинот на организирање и спроведување на испитите се одвива според јасно утврдени правила и процедури. Кандидатите кои се пријавени како кандидати со посебни образовни потреби во зависност од потребното прилагодување

им се обезбедуваат дополнителни услови согласно прописите. Идентитетот на сите кандидатите на тестовите не е достапен.

Секој тест е кодиран со бар-код. Проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците на екстерните испити од државната матура се изведува од страна на надворешни, независни оценувачи. Декодирање на податоците и откривање на идентитетот на кандидатите се врши откако ќе се оценат тестовите, односно пред да се објават резултатите на кандидатите од екстерните испити.

На денот на испитот, најдоцна до 9:00 часот испитниот материјал (тестови, резервни тестови, баркодови, распоред на тестатори по простории) ДИЦ го доставува до секоја Училишна матурска комисија во училиштата каде се одвиваат испитите и се прави примопредавање. Секој екстерен испит матурантите го полагаат во испитна просторија (училница) во која има тестатори кои се одговорни за правилна на реализација. Изборот на тестатори се врши според однапред утврдени критериуми. За тестатори можат да бидат избрани: наставници, педагози, психолози или социолози од основните и средните училишта. Тестаторите не смеат да бидат вработени во училиштето каде се спроведува испитот, ниту, пак, да бидат наставници по предмет или група на сродни предмети кои се спроведуваат на денот кога тие се назначени за тестатори. Претседателите на УМК (за средните училишта) и директорите на основните училишта доставуваат предлог на тестатори до ДИЦ. Конечниот распоред на тестаторите по училишта и по испитни простории го изготвува ДИЦ.

Испитите започнуваат во 10:00 часот, а нивното времетраење е регулирано во испитните програми. Испитите по мајчините јазици траат 240 минути, по странските јазици и математика 180 мин., испитите по: филозофија, бизнис, историја, естетика, биологија, физика и хемија по 150 минути, а испитот по социологија 120 минути.

Процесот на спроведување на испитите во училиштата го набљудуваат набљудувачи. Тие се лица вработени во: Државен испитен центар, Биро за развој на образованието, Центарот за стручно образование и обука и Министерството за образование и наука.

ДИЦ во рок од 30 дена по спроведувањето на последниот екстерен испит, до училиштата доставува првични резултати од спроведените екстерни испити кои се изразени во оценка и перцентили. Учениците имаат право да поднесат приговор ако сметаат дека има пропуст во оценувањето на нивните одговори.

По реализацијата на државната матура и по објавувањето на резултатите на учениците, Државниот испитен центар ги анализира психометриските карактеристики на тестовите со цел да утврди колку тие како мерни инструменти измериле знаења и способности кај учениците. Вообичаено ДИЦ оваа анализа ја прави секоја година, во месец октомври. Со неа се утврдува:

- структурата на секој тест употребен како инструмент за проверка на знаењата на учениците;
- индексот на тежина на секоја задача во тестот (колкав процент на ученици успеале точно да ја решат задачата);
- дискриминативноста на задачите која открива како функционира одредена задача во однос на целиот тест, колку таа може да ги измери разликите во

квалитетот на постигнатите знаења кај учениците (дали ги одвојува подобрите од послабите ученици кои исто така ја решиле задачата);

- корелацијата на задачите во тестот како и релијабилноста на тестот (какви знаења и способности може да се измерат со тестот).

Координаторите за екстерните испити во ДИЦ организираат стручни средби со членовите на Државните предметни матурски комисии (изготвувачите на задачи) и со оценувачите, на кои ги информираат за анализата и преку стручни расправи и дискусии ги насочуваат како да го подобрат квалитетот на испитните задачи и како да се обезбеди поголема стандардизација на тестовите на знаење.

Како и секоја претходна година, така и оваа година, ДИЦ беше подготвен за спроведување на државната матура согласно Планот и Процедурите за организирање и спроведување на државната матура. Во моментот кога Уредбата стапи на сила, во ДИЦ веќе беа подготвени и испечатени 31680 тест-книшки за испитите по македонски јазик и литература, албански јазик и литература, турски јазик и литература, англиски јазик и бизнис. Печатењето на тестовите за останатите испити беше прекинато, а ДИЦ продолжи со работа согласно ново настанатите услови од пандемијата, односно се печатеа нови тестови согласно новото новиот број на пријавени кандидати по предмет.

Општи информации за испитите во рамките на државната матура 2019/20

Пријавувањето на учениците –матуранти за полагање на екстерните испити од матурата се одвива во месец декември за јунски испитен рок, а по објавување на резултатите од јунскиот рок (во јули месец) за испитите во августовски испитен рок. Во јунскиот испитен рок во рамките на државната матура 2019/2020 година (пред прогласувањето на пандемијата), се пријавија да полагаат вкупно 12792 ученици/матуранти, од кои 5935 од гимназиско образование, 6639 ученици од стручно образование и 218 ученици од уметничко образование.

Но, согласно Уредбата со законска сила за изменување и дополнување на Уредбата со законска сила за примена на Законот за средно образование за време на вонредна состојба, („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 116/20), оваа учебна година државна матура можеа да полагаат само кандидатите кои:

- во претходните учебни започнале со полагање на испити од државна матура, но не ги положиле или не присуствувале на истите;
- во претходните учебни години се стекнале со диплома за положена училишна матура или диплома за завршен испит, а во оваа учебна година се пријавиле за полагање на државна матура;
- имаат завршено четиригодишно средно образование и се здобиле со диплома, а оваа учебна година се запишани вонредно и завршуваат друг вид на средно образование и се пријавиле за полагање на државна матура.

Согласно тоа, имаше ново пријавување на кое за јунски испитен рок се пријавија 689 кандидати, од кои 176 од гимназиско образование, 493 од стручно образование и 20 од уметничко образование.

Табела 1: Број на пријавени кандидати според наставни предмети (испити) во јунскиот испитен рок

Предмет	Бр. на пријавени кандидати	Бр. на присутни кандидати	Бр. на отсутни кандидати	Отсутни кандидати во %
македонски јазик и литература	284	207	77	27,11
албански јазик и литература	87	58	29	33,33
турски јазик и литература	9	4	5	55,55
англиски јазик	519	389	130	25,04
француски јазик	2	2	0	100
германски јазик	7	5	2	28,57
руски јазик	1	1	0	100
математика	17	11	6	35,29
филозофија	35	26	9	25,71
естетика	7	4	3	42,85
бизнис	213	146	67	31,45
хемија	6	5	1	16,66
биологија	39	25	14	35,89
физика	1	1	0	100
социологија	8	6	2	25
историја	124	93	31	25
Вкупно тестови	1359	983	376	27,66

Од податоците може да се заклучи дека бројот на пријавени кандидати и бројот на кандидати кои ги полагаа екстерните испити од матурата е евидентно различен. Од пријавените кандидати скоро 28% биле отсутни, односно не присуствувале на некој од екстерните испити од државната матура. Посебно висок е процентот на отсутни матуранти на денот на испитот по турски јазик и литература (50%), албански јазик и литература (33%), македонски јазик и литература (27%), математика (35%), естетика (43%), биологија (36%), француски јазик (100%), руски јазик (100%) и бизнис (31%). И други години, пред пандемијата од Ковид 19, се случувало кандидатите да се отсутни на екстерните испити, но нивниот број во јунска испитна сесија никогаш не бил поголем од 5%.

Бројот на кандидати кои беа отсутни на екстерните испити од матурата во августовскиот испитен рок е уште поголем (35%).

Кандидатите кои одлучија да ги полагаат екстерните испити во јунскиот испитен рок го постигнаа успехот прикажан во Табела бр.2.

Табела 2: Постигнат успех во јунскиот испитен рок

Наставен предмет (испит)	Не положиле		Положиле со оценка								Средна оценка
			2		3		4		5		
	Број	Во %	Број	Во %	Број	Во %	Број	Во %	Број	Во %	
македонски јазик и литература	41	19,81	73	35,27	71	34,30	21	10,14	1	0,48	2,36
албански јазик и литература	11	18,97	8	13,79	27	46,55	12	20,69	0	0,00	2,69
турски јазик и литература	4	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1,00
англиски јазик	88	22,62	134	34,45	122	31,36	39	10,03	6	1,54	2,33
француски јазик	1	50,00	0	0,00	0	0,00	1	50,00	0	0,00	2,50
германски јазик	0	0,00	0	0,00	2	40,00	3	60,00	0	0,00	3,60
руски јазик	0	0,00	0	0,00	1	100,00	0	0,00	0	0,00	3,00
математика	1	9,09	6	54,55	4	36,36	0	0,00	0	0,00	2,27
филозофија	6	23,08	2	7,69	5	19,23	6	23,08	7	26,92	3,23
естетика	0	0,00	0	0,00	2	50,00	2	50,00	0	0,00	3,50
бизнис	33	22,60	58	39,73	52	35,62	3	2,05	0	0,00	2,17
хемија	1	20,00	1	20,00	3	60,00	0	0,00	0	0,00	2,40
биологија	14	56,00	4	16,00	6	24,00	1	4,00	0	0,00	1,76
физика	0	0,00	1	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2,00
социологија	1	16,67	1	16,67	2	33,33	2	33,33	0	0,00	2,83
историја	13	13,98	38	40,86	25	26,88	17	18,28	0	0,00	2,49
Вкупно	214	21,77	326	33,16	322	32,76	107	10,89	14	1,42	2,37

Општ заклучок е дека кандидатите кои полагаа екстерни матурски испити во јунскиот испитен рок постигнаа ниски резултати (средната оценка е 2,37). Најслаби резултати постигнале учениците-матуранти на испитот по турски јазик (ниту еден кандидат не го положил испитот) и на испитот по биологија (средната оценка е 1,76). Најдобар среден успех во јунскиот испитен рок постигнале учениците-матуранти на испитите по германски јазик (3,6) и естетика (3,5). Но, овие два испити ги полагаа многу мал број на ученици и заради тоа релевантноста на овие податоци е дискутабилна. Треба да се напомене дека резултатите од табелата беа очекувани, ако се има предвид категоријата на кандидати кои оваа година имаа право да се пријават да ги полагаат испитите.

Во августовскиот испитен рок се пријавија 204 кандидати да полагаат екстерни испити од државната матура. Од кои 58 од гимназиско образование, 143 од средно стручно образование и 3 од уметничко образование. Од нив 35% беа отсутни на денот на реализација на екстерните испити.

Табела 3: Пријавени кандидати по наставни предмети (испити) во августовскиот испитен рок

Предмет	Бр. на пријавени кандидати	Бр. на присутни кандидати	Бр. на отсутни кандидати	Отсутни кандидати во %
македонски јазик и литература	50	42	8	16
албански јазик и литература	18	10	8	44
турски јазик и литература	5	2	3	60
англиски јазик	115	72	43	37,39
француски јазик	0	0	0	/
германски јазик	1	1	0	0
руски јазик	0	0	0	/
математика	0	0	0	/
филозофија	6	4	2	33,33
естетика	1	1	0	0
бизнис	37	23	14	38
хемија	0	0	0	/
биологија	17	11	6	35,29
физика	0	0	0	/
социологија	1	1	0	0
историја	39	23	16	41
Вкупно тестови	290	190	100	34,48

Од табелата може да се забележи дека испитите по германски јазик, естетика и социологија ги полагале само по еден кандидат, а испитот по турски јазик и литература го полагале двајца кандидати. На денот на полагање на испитите по турски јазик и литература, албански јазик и литература, бизнис, историја, биологија биле отсутни повеќе од 40% од кандидатите.

Отсутноста на пријавените кандидати од полагање на испити (особено во августовската сесија) е проблем со кој се соочува Државниот испитен центар повеќе години наназад. Во извештаите од претходните години исто така е посочена економската неоправданост на августовската сесија.

Табела 4: Постигнат успех во августовската испитна сесија

Наставен предмет (испит)	Не положиле		Положиле со оценка								Средна оценка
			2		3		4		5		
	Број	Во %	Број	Во %	Број	Во %	Број	Во %	Број	Во %	
македонски јазик и литература	18	42,86	5	11,90	15	35,71	4	9,52	0	0,00	2,12
албански јазик и литература	5	50,00	1	10,00	4	40,00	0	0,00	0	0,00	1,90
турски јазик и литература	1	50,00	0	0,00	1	50,00	0	0,00	0	0,00	2,00
англиски јазик	36	50,00	22	30,56	11	15,28	2	2,78	1	1,39	1,75
француски јазик	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	-
германски јазик	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	100,00	5,00
руски јазик		-	0	-	0	-	0	-	0	-	-
математика		-	0	-	0	-	0	-	0	-	-
филозофија	0	0,00	0	0,00	2	50,00	0	0,00	2	50,00	4,00
естетика	1	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1,00
бизнис	4	17,39	8	34,78	6	26,09	3	13,04	2	8,70	2,61
хемија		-	0	-	0	-	0	-	0	-	-

биологија	7	63,64	2	18,18	2	18,18	0	0,00	0	0,00	1,55
физика		-	0	-	0	-	0	-	0	-	-
социологија	1	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1,00
историја	2	8,70	9	39,13	10	43,48	1	4,35	1	4,35	2,57
Вкупно	75	39,47	47	24,74	51	26,84	10	5,26	7	3,68	2,09

Што се проверува со екстерните испити

Македонски јазик и литература/ албански јазик и литература/ турски јазик и литература

Со испитите по македонски јазик и литература/ албански јазик и литература/ турски јазик и литература се проверуваат знаења и способности на учениците од две големи програмски подрачја: *јазик и литература*. Од подрачјето *јазик*, се проверуваат способностите за правилна употреба на стандардниот македонски, односно албански, односно турски јазик, додека од подрачјето *литература* се проверуваат способностите на учениците за аналитички и критички пристап кон литературни дела, самостојно пишување на организиран текст од определена област.

Во изготвувањето на испитниот материјал (тест, упатство за оценување) за испитните сесии јуни/август 2020 г. се почитуваа воспоставените правила и процедури за подготовка на тест за екстерен испит во рамките на државна матура, кои се дел од испитната програма за македонски јазик и литература, албански јазик и литература и турски јазик и литература. Тргувајќи од овој факт и при подготовката на севкупниот испитен материјал за трите испита се почитуваа правила за изготвување. Во сите испитни сесии досега во рамките на државна матура, содржината на тестот за македонски јазик и литература, албански јазик и литература и турски јазик и литература е ист повеќе од 80%. Способностите *пишување, читање со разбирање, теорија на литература, анализа на дело и автор од светската литература* се проверуваат со исти задачи за сите наставни јазици. И во задачите со кои се проверуваат знаењата и умењата на учениците во подрачјето *јазик* и во претставниците на националната книжевност се внимава да имаат релативно исти поставени барања.

Максимумот поени што можеа да се добијат на овој тест изнесуваше 80. Испитните задачи од способноста *пишување* се вреднуваа според утврдени 3 критериуми кои се бодираа со 2, 2 и 9 поени, односно вкупно 13 поени. Преостанатите 67 поени од тестот се добиваа за задачите од способностите *читање со разбирање и книжевна анализа* заедно со задачите од подрачјето *јазик* кои се бодираа со по еден поен.

Со поставените барања од сите задачи се проверуваа повеќе цели преку кои се извлечени специфични знаења и умења од сите 3 способности.

Предвидените 33 испитни задачи учениците ги одговораа за време од 240 минути, колку што трае испитот по македонски јазик и литература, албански јазик и литература и турски јазик и литература во рамките на државна матура.

Англиски јазик

Екстерниот испит по англиски јазик има за цел да ја провери оспособеноста на учениците за *читање, пишување и примена на јазичните елементи во контекст*. Испитот се состои од три дела. Со делот *читање* се проверува: колку учениците ја разбираат главната идеја во даден текст на англиски јазик, како ја разбираат логичната поврзаност на речениците во текст и колку ги разбираат лексичките и граматичките обрасци во текстот. Со делот *пишување* се проверуваат две цели – оспособеноста на учениците да напишат кусо писмо како и оспособеноста да напишат есеј на позната тема, додека со делот *примена на јазичните елементи во контекст* се проверува оспособеноста на учениците за примена на лексичките единици, граматичките структури и идиоми во контекст.

Тестот по англиски јазик подготвен за јунската испитна сесија 2019/20 содржи 8 задачи со вкупно 38 барања кои учениците ги одговараа за време од 180 минути. Целта негова е да ги провери знаења и способности на учениците од три подрачја: *читање со разбирање, примена на јазични елементи и пишување*. Тестот ја има следната структура: 20 прашања од затворен тип од подрачјето *читање со разбирање* кои се бодираа со по еден бод, 30 прашања од отворен тип со куси одговори од подрачјето *примена на јазични елементи* и 2 прашања од отворен тип со подолг одговор, од подрачјето *пишување* чиј вкупен број на бодови изнесува 25. Вкупен број на бодови во тестот е 75.

Германски јазик, француски јазик, руски јазик

Општа цел на испитите по германски, француски и руски јазик е да се провери на кое ниво учениците се оспособени да разберат прочитан текст, да напишат и применат јазични елементи во контекст.

Проверката на знаењата и способностите на учениците се реализира преку тест на знаење кој содржи два дела. Со делот *читање* се проверува: колку учениците ја разбираат главната идеја во даден текст на германски, односно француски, односно руски јазик, како ја разбираат логичната поврзаност на речениците и колку ги разбираат лексичките и граматичките обрасци во текстот. Ова подрачје во тестот се проверува преку неколку типа на задачи: задачи со повеќечлен избор, задачи со поврзување, подредување и пополнување на празнини во текст. Вкупниот број на бодови на овие задачи изнесува 25.

Со делот *пишување* се проверуваат две цели – оспособеноста на учениците да напишат писмо (формално и неформално) и оспособеноста да напишат јасен текст на позната тема. Делот пишување во тестот е застапен со задачи чиј вкупен број на бодови е 35, а делот примена на јазични елементи во контекст е застапен со број на

задачи чиј вкупен број бодови е 10. Вкупниот број на бодови во тестовите по овие странски јазици е 70, а времето на решавање е 180 минути.

Математика

Со испитот по математика се проверуваат знаења и способности од пет подрачја: *алгебра, геометрија, аналитичка геометрија, веројатност и прогресии* распоредени во четири тежински нивоа. Со задачите од првото тежинско ниво се проверува колку учениците ги знаат математичките поими, факти. Со задачите од второто тежинско ниво се проверува колку учениците се оспособени да ги применуваат математичките факти и постапки на конкретен пример. Со задачите од третото тежинско ниво се проверува колку учениците умеат да решаваат едноставни проблеми и со задачите од четвртото тежинско ниво се проверува колку се учениците оспособени логички, критички и систематски да размислуваат.

Општа цел на испитот по математика е да се провери дали со стекнатото знаење ученикот е спремен да: расудува логички, да решава проблеми, да го користи соодветно математичкото знаење и способности во различни контексти; правилно да проценува и одредува методи најсоодветни за решавање на дадени проблеми, разбирајќи ја меѓусебната поврзаност на математичките подрачја.

Знаењата и способностите на учениците се проверуваат преку тест на знаење кој содржи 35% задачи од подрачјето *алгебра*, 30% од подрачјето *геометрија*, 15% од *аналитичка геометрија*, 10% од *веројатност* и 10% од подрачјето *прогресии*. Јунскиот тест во учебната 2019/2020 година содржеше 40 задачи од наведените подрачја, при што 20 задачи беа од затворен тип, 10 задачи со краток одговор и 10 задачи со целосна постапка на решавање. Времето на решавање на тестот по математика е 180 минути.

Физика

Со испитот по физика се проверува колку учениците се оспособени да ги користат знаењата по физика во секојдневниот живот, односно колкаво е нивото на нивната општа физичка писменост и култура. Поконкретно, се проверува дали ги познаваат физичките поими, величини, мерни единици, инструменти, техники и постапки; дали умеат да ги толкуваат физичките теории и закони со кои се објаснуваат природните појави; колку се оспособени за логичко расудување и решавање проблеми од областа на физиката.

Согласно испитната програма, спецификациската шема и Процедурите за изработка на тест, за тестот по физика за учебната 2019/2020 година беа подготвени 45 задачи од пет тематски подрачја. Знаења и способности на учениците се проверуваа од подрачјата *механика, молекуларна физика и термодинамика, оптика, атомска и нуклеарна физика и електромагнетизам*. Според видот на задачите, тестот содржи 25 задачи со повеќечлен избор, а останатите се отворени прашања (задачи со краток одговор, задачи со поврзување, задачи во кои е прикажана целата постапка на решавање). Согласно спецификациската шема во

испитната програма задачите беа распоредени во три тежински нивоа: 1. знае поими, факти, инструменти и постапки; 2. користи поими, факти, инструменти и постапки; 3. решава проблеми. Максималниот број на поени во тестот е 80. Времето на решавање на тестот е 150 минути.

Хемија

Со испитот по хемија се проверуваат знаења и умеања од 6 програмски подрачја: *Структура на материјата, Основни типови на неоргански соединенија, хемиски процеси, органска хемија, основи на биохемијата и хемиско сметање*. Кај учениците се проверува дали го разбираат значењето на основните хемиски поими, дали можат логички да расудуваат и да воспоставуваат односи меѓу одделни подрачја, поими, процеси; дали умеат да го применуваат знаењето од хемијата во различен и соодветен контекст; и дали се оспособени да решаваат задачи и проблеми од различни области на хемијата. Согласно испитната програма, спецификациската шема и Процедурите за изработка на тест, во учебната 2019/2020 година беа одбрани 50 прашања/задачи, од кои 25 со повеќечлен избор а останатите отворени прашања (задачи со краток одговор, задачи со поврзување, задачи во кои е прикажана целата постапка на решавање). Максималниот број на поени во тестот е 80. Со задачите во тестот се проверуваат знаења и способности од шест тематски подрачја: *структура на материјата, основни типови на неоргански соединенија, хемиски процеси, органска хемија, основи на биохемијата и хемиско сметање*.

Задачите во тестот беа подготвени на три тежински нивоа: 1. на ниво на препознавање и разбирање на хемиски поими, факти, законитости и процеси, 2. на ниво на примена на поими, факти и законитости на конкретни примери, во друга ситуација и контекст и 3. на ниво на заклучување, решавање проблеми од областа на хемијата. Во тестот се застапени задачи од затворен кој се бодираат со еден бод и задачи од отворен тип кои се бодираат согласно бројот на барањата во задачите. Времето на решавање на тестот е 150 минути.

Биологија

Испитот по биологија има за цел да ги провери знаењата и способностите на учениците од 5 програмски подрачја: *цитологија, молекуларна биологија и генетика, регулација на органските системи кај човекот, еволуција и екологија*. Со него се проверува колку учениците се оспособени за самостојна примена на знаењата од биолошките дисциплини; колку учениците ја познаваат градбата и функционирањето на биолошките објекти и системи; колку учениците ги применуваат принципите и законитостите што владеат во биосферата при решавањето на практични проблеми.

Согласно испитната програма, спецификациската шема и Процедурите за изработка на тест, во јунскиот ипиптен рок тестот содржеше 50 задачи, од кои 28 со повеќечлен избор, а останатите отворени прашања (задачи со краток одговор, задачи со поврзување, задачи во кои е прикажана целата постапка на решавање). Максималниот број на поени во тестот е 80. Барањата во задачите се поставени на три тежински нивоа: 1. на ниво на препознавање и разбирање, 2. на ниво на примена на

знаења, 3. на ниво на анализа и заклучување. Времето на решавање на тестот е 150 минути.

Историја

Испитот по историја се состои од решавање на стандардизиран тест на знаење. Времетраењето на испитот е 150 минути. Со овој испит се проверува колку учениците знаат и разбираат определени историски факти, поими, настани, појави, процеси и личности од Стар век, Среден век, Нов век и Најнов век; колку се способни да анализираат, откриваат, објаснуваат, аргументираат причинско-последични односи помеѓу историски појави и процеси.

Тестот по историја за јунската испитна сесија содржи 36 задачи, за чии точни одговори кандидатот можеше да добие максимум 80 бода. 21 задача е од типот – задачи со повеќечлен избор, на кои учениците одговараа со заокружување на еден (точен) од понудени четири одговори, 14 прашања се од отворен тип кои најчесто, во премисата содржеа и сликовен и текстуален материјал и на кои учениците одговаа со запишување на куси или пообразложени одговори на точно определено место во тестот. Со по 10 прашања се проверуваа знаења и способности од подрачјето Стар век, Среден век и Нов век, а со 14 прашања знаењата и способностите од подрачјето Најнов век. За секој вид на прашање беше составено упатство, кое содржи информации за ученикот што треба да прави (да избере или состави одговор, каде и како да ги бележи одговорите и сл.).

Барањата во задачите беа поставувани на три тежински нивоа. Со 50% од барањата во задачите се проверуваа знаења и способности на учениците на ниво на разбирање, со 35% од барањата во задачите се проверуваа способностите на учениците за анализа и откривање на причинско последични врски меѓу историските настани и процеси, а со околу 15% од барањата во задачите се проверуваше способноста на учениците за проценка, донесување на заклучоци поврзани со одредени историски настани.

Бизнис

Со испитот по бизнис се проверува дали учениците ја разбираат суштината на бизнисот, основните економски категории и принципи на работењето, дали ги знаат факторите на окружувањето од кои зависи бизнисот, дали го сфаќаат влијанието на трошоците врз резултатите од работењето; дали ја разбираат суштината на маркетинг миксот, бизнис планот и улогата и функциите на менаџментот во бизнисот. Овие знаења и способности на учениците се проверуваат преку тест на знаење направен согласно општата и конкретизираните цели на испитот дефинирани во испитната програма по бизнис во која се опфатени содржините од наставниот предмет бизнис кои се значајни за заокружување на четиригодишното стручно образование. Тие содржини се групирани во следните подрачја: П1 - Карактерот на бизнисот П2 - Економика на бизнисот П3 - Маркетинг и бизнис П4 - Управување со бизнисот П5 - Бизнис план.

Тестот содржеше 44 задачи, за чии точни одговори кандидатот можеше да добие максимум 73 бода. Структурата на тестот, во квалитативна и квантитативна смисла е направена согласно спецификациската мрежа поместна во испитната програма по бизнис. Со околу 40% од барањата во задачите се проверуваа суштински знаења од областа на бизнисот, економските категории и принципи на работењето, како и улогата и функциите на менаџментот во бизнисот. Со околу 35% од барањата се проверуваше оспособеноста на учениците за примена на стекнатите знаења преку решавање на проблемски задачи, а со околу 25% од барањата се проверуваше способноста на учениците за анализа и проценка. Поточно со 7 задачи се проверуваа знаења и способности од подрачјето *Карактерот на бизнисот*, со 13 задачи знаења и способности од подрачјето *Економика на бизнисот*, со 11 задачи способности од подрачјето *Маркетинг и бизнис*, со 9 задачи знаењата и способностите од подрачјето *Управување со бизнисот* и со 2 задачи (за чие точно решение кандидатите можеа да добијат вкупно 15 бода) се проверуваа знаења и способности од подрачјето *Бизнис план*. Времето на решавање на тестот е 150 минути.

Филозофија

Испитот по филозофија се реализира според испитна програма по Филозофија во која се поместени содржини од 6 програмски подрачја/ тематски целини: *воведни сознанија за филозофијата, античка филозофија, средновековна филозофија, нововековна филозофија, современа филозофија и филозофија на 20-от век*

За да можат да го положат испитот по филозофија, матурантите треба да поседуваат знаења и способности на три тежински нивоа: 1. ниво на препознавање и идентификување на филозофски термини, поими, идеи, концепции, учења, законитости, проблеми, 2. на ниво на објаснување, толкување, сумирање, класифицирање на филозофски идеи и концепции и учења и 3. на ниво на заклучување, споредување, примена на стекнати знаења, анализирање и вреднување на филозофски учења и проблеми. Испитот по филозофија во рамките на државната матура се состои од решавање на тест на знаење кој содржи неколку типа на задачи:

- задачи со повеќечлен избор, односно прашања со повеќе понудени одговори кои бараат ученикот да избере еден (оној што го смета за точен);
- задачи во кои се бара ученикот да запише краток одговор на определен простот во тестот (вообичаено празна линија);
- задачи со поврзување, во кои се бара премисите (барањата) од левата страна да се поврзат со (алтернативите) точните одговори од десната страна;
- една задача од есејски тип.

Последните три години, есејското прашање во тестовите по филозофија е заменето со неколку структурирани прашања во кои најчесто премисата (барањето во задачата) освен текст, содржи и слика, филозофски текст, карикатура и сл.). Поточно, при поставувањето на задачите се користи сликовен материјал, соодветно избран текст кој ги прави задачите појасни и попрецизни. Преку овој тип на задачи се проверуваат способностите на учениците за критичко размислување, анализа, синтеза, апстаркција, генерализација.

Тестот по филозофија за јунскиот испитен рок содржеше 46 прашања, за чии точни одговори кандидатот можеше да добие максимум 68 бода. Структурата на тестот, во квалитативна и квантитативна смисла е направена согласно спецификациската мрежа поместна во испитната програма по филозофија. Времето на решавање на тестот е 150 минути.

Социологија

Целта на испитот по социологија е да се провери дали учениците ги разбираат социолошките поими, дали умеат да ги протолкуваат социолошките појави и процеси, дали сфаќаат како функционира општествениот систем, дали умеат да пронаоѓаат причинско-последични односи помеѓу општествените појави и процеси и колку се оспособени критички да мислат и да даваат одговори на конкретни социолошки проблеми. На испитот по социологија во јунскиот испитен рок, знаењата и способностите на учениците се проверуваа преку тест на знаење составен од 50 задачи на две тежински нивоа: 1. знаење и разбирање, толкување 2. анализа, толкување, примена, оценување, заклучување, споредување, класифицирање, аргументирање, проценување, планирање), согласно спецификациската мрежа во испитната програма. Вкупниот број на бодови кои можеше да ги освои кандидатот на испитот по социологија изнесуваше 65 бода. Се проверуваа знаења и способности од 6 подрачја/социолошки теми: *Социологијата како наука* (6 задачи); *Култура, социјализација, конформизам и девијација* (14 задачи); *Општествено дејствување, општествена интеракција и колективно однесување* (5 задачи); *Општествени институции, организации и групи* (9 задачи); *Општествена диференцијација и стратификација, општествена структура* (10 задачи) и *Општествена промена, европска интеграција и глобализација* (5 задачи).

Поголем број од барањата во задачите беа поставени на ниво на препознавање и разбирање на социолошки поими, појави и процеси, додека останатите (помал број) на ниво на толкување, споредување, класификација и анализа. Времето на решавање на тестот е 120 минути.

Естетика

Целта на испитот по естетика е да се провери дали учениците ги разбираат естетичките поими, дали умеат да ги протолкуваат естетички идеи, концепти и колку се оспособени критички да размислуваат и да даваат одговори на конкретни естетички проблеми. На испитот по естетика кој се реализираше во јунскиот испитен рок, знаењата и способностите на учениците се проверуваа преку тест на знаење составен од 55 задачи на три тежински нивоа, согласно спецификациската мрежа во испитната програма. 30 задачи беа од затворен тип, а 25 задачи од отворен тип во кои се бараше учениците да дадат куси одговори. Се проверуваа знаења и способности од 9 подрачја/ теми: *Што е уметноста; Историја на естетички идеи; Уметноста како комуникација; Естетски вредности; Уметничко дело; Уметностите и нивните карактеристики; Улогата на уметникот; Вкусот и оценката; Уметноста во современиот свет.*

Околу 50% од барањата во задачите беа поставени на ниво на препознавање, именување, групирање на естетички поими и појави, 30% на ниво на објаснување, толкување, коментирање и 20% на ниво на примена на знаењата. Времето на решавање на тестот е 150 минути.

Заклучок и препораки

Сите сегменти од државната матура почнувајќи од подготовката на испитниот материјал, дистрибуцијата на материјалот, тестирањето, оценувањето и спроведувањето на приговорите беа согласно воспоставените процедури и според мерките за заштита од Ковид 19 на Владата на Република Северна Македонија.

Десетгодишното искуство во реализацијата на државната матура од аспект на беспотребно трошење на финансиски средства упатува на заклучокот дека секоја година се зголемува бројот на ученици кои се пријавуваат да полагаат екстерните испити во јунскиот испитен рок, а потоа (од непознати причини за ДИЦ) се отсутни на денот на полагање. По правило Државниот испитен центар подготвува испитен материјал според бројот на пријавени ученици при што се прават непотребно финансиски трошоци, се создаваат залихи од испечатени тестови, листи за оценување, амбалажа за пакување на испитниот материјал и сл.

Во насока на подобрување на реализацијата на државната матура, а со цел подигање на квалитетот на образованието во нашата држава се препорачува:

- Учениците кои од неоправдани причини не се појавуваат на испити во јунскиот испитен рок и не успеале истите да ги положат во августовскиот испитен рок, да им се одземе правото на стекнување диплома за училишна матура или завршен испит во истата година во која требало да ги полагаат екстерните испити, а кое право според сегашниот Правилник го имаат. На овој начин сметаме дека за полагање државна матура бројот на отсутни кандидати ќе се намали, односно ќе се пријавуваат само учениците кои навистина се подготвувале и се спремни да присуствуваат на денот на испитот.
- Да се размисли за намалување на листата на изборни предмети за августовски испитен рок. Целта е да се избегнат непотребно финансиски трошоци. Тоа би значело да не организираат испити во августовски испитен рок за оние изборни предмети за кои во јунскиот испитен рок се пријавиле помалку од 300 кандидати. Многу често се случува да имаме испит со помалку од 5 кандидати распоредени на три наставни јазици.
- Екстерните испити да се организираат и реализираат во големи простори (спортски сали и училишни холови) со цел овластените набљудувачи да имаат поголема контрола и увид во текот на тестирањето, со што би се добиле пообјективни резултати од тестирањата. Учениците треба да сфатат дека државната матура е сериозен испит за што е потребен сериозен пристап и

подготовка во текот на четиригодишното средно образование, а не само неколку дена/ недели пред почеток на испитната сесија. На овој начин ќе се сведе на минимум можноста учениците да ги употребуваат мобилните телефони во текот на тестирањето која во последните неколку години е во пораст.

- Во Правилникот да се додадат правни норми со кои најстрого ќе се санкционира прекршување на испитниот ред (употребата на мобилните телефони и другите електронски уреди за време на испитите). Тоа значи Правилникот да дозволува построго санкционирање на учениците кои ќе бидат забележани од набљудувачот како користат мобилен телефон во текот на испитот, без претходна опомена. Санкцијата треба да овозможува: отстранување на учениците од испит, забрана за полагање на преоостанатите испити во наредната испитна сесија и забрана за стекнување на друг вид на диплома за завршено средно образование во годината во која се пријавиле да ги полагаат екстерните испити.
- Со Правилникот да им се дозволи и на учениците кои не се пријавиле за испит во јунската сесија (во декември) да се пријават за да полагаат во августовскиот испитен рок.
- Да се размисли за можноста од воведување паричен надомест за полагање на испитите од државната матура за кандидатите од приватните училишта и за кандидатите кои повеќе од 2 пати ги полагаат испитите.
- Да се овозможи дополнителен рок за пријавување за оние кандидати кои задоцниле да се пријават навреме (најдоцна 30 дена пред почеток на испитите од државната матура), но за оваа услуга да се воведат плаќање на финансиски надомест.